

به نام خدا

نقش خانواده و مدرسه در اختلال بیش فعالی

مولفان :

حبیبه جاسر خواجه

فاطمه مجیدی خواجه

فاطمه بیرقیان

طوبی اسدالهی آذر هریس

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: جاسر خواجه، حبیبه، ۱۳۶۵
عنوان و نام پدیدآور: نقش خانواده و مدرسه در اختلال بیش فعالی / مولفان حبیبه جاسر خواجه، فاطمه
مجیدی خواجه، فاطمه بیرقیان، طوبی اسدالهی آذر هریس.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۴۸ ص.
شابک: ۹۶۴-۰-۳۳۹-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: اختلال بیش فعالی - نقش خانواده و مدرسه
شناسه افزوده: مجیدی خواجه، فاطمه، ۱۳۶۵
شناسه افزوده: بیرقیان، فاطمه، ۱۳۷۸
شناسه افزوده: اسدالهی آذر هریس، طوبی، ۱۳۸۰
رده بندی کنگره: PN۲۱۷۷
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۲۳۸
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۸۸۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: نقش خانواده و مدرسه در اختلال بیش فعالی
مولفان: حبیبه جاسر خواجه - فاطمه مجیدی خواجه - فاطمه بیرقیان - طوبی اسدالهی آذر هریس
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۴۸۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۶۴-۰-۳۳۹-۶۲۲-۹۷۸
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه
۱۹	فصل اول
۱۹	اهمیت و ضرورت
۲۷	سبک مدیریت اقتدارگرایانه - مشاوره‌ای
۲۸	سبک مدیریت آزادمنشانه
۲۹	سبک مدیریت بی تفاوت
۲۹	«دانش آموزی درباره کلاس چنین معلمی اذعان می کند:
۳۱	فصل دوم
۳۱	مبانی نظری
۳۱	معلم مهربان یا خشن؟!
۳۲	معلمان کارآمد
۳۲	تنبیه
۳۳	پاداش
۳۴	پاداش باید عادلانه باشد.
۳۴	جای دانش آموزان در کلاس
۳۴	جای معلم در کلاس
۳۵	شروع و پایان خوبی داشته باشید
۳۵	فضایی از رفتار خوب و پسندیده ایجاد کنید

- ۳۶ ..... سرمایه‌گذاری کنید تا سود ببرید
- ۳۶ ..... اصول مدیریت رفتار با دانش‌آموز
- ۳۶ ..... ۱- برای بروز رفتارهای خوب برنامه‌ریزی کنید.
- ۳۷ ..... ۲- رفتار و رفتار کننده را از هم جدا کنید.
- ۳۷ ..... ۳- از زبان انتخاب استفاده کنید.
- ۳۸ ..... ۴- فضایی سرشار از اعتماد و حمایت ایجاد کنید.
- ۳۸ ..... ۵- الگوی همان رفتاری باشید که از دانش‌آموز انتظار دارید.
- ۳۸ ..... ۶- مسائل مهم را پیگیری کنید.
- ۳۹ ..... ۷- دوباره ارتباط برقرار کنید و رابطه را تصحیح کنید.
- ۳۹ ..... برنامه انضباطی ده مرحله‌ای
- ۴۰ ..... ملاحظات مربوط به اخراج دانش‌آموز از کلاس
- ۴۴ ..... خلاصه مطلب
- ۴۵ ..... مبانی نظری اختلال ADHD
- ۴۵ ..... تاریخچه:
- ۴۶ ..... تعریف اختلال ADHD و زیر دسته‌های آن:
- ۴۸ ..... ملاک‌های تشخیصی اختلال ADHD
- ۴۸ ..... بی‌توجهی:
- ۴۹ ..... بیش‌فعالی و تکانش‌گری:
- ۵۱ ..... علائم در کودکان و نوجوانان
- ۵۱ ..... علائم اصلی بی‌توجهی عبارت‌اند از:
- ۵۲ ..... علائم اصلی بیش‌فعالی و تکانش‌گری عبارت‌اند از:

۵۲	علائم ADHD در بزرگسالان
۵۳	خصوصیات بالینی:
۵۳	بی توجهی:
۵۴	تکانش گری:
۵۵	بیش فعالی:
۵۵	نمایش اختلال نقص توجه - بیش فعالی
۵۷	مدل های توجه
۶۰	سامانه حرکتی چشم
۶۰	انواع حرکات چشمی
۶۴	ارتباط حرکات چشمی و توجه
۶۷	مشکلات بی توجهی و بیش فعالی
۷۱	نظریات در مورد بی توجهی و بیش فعالی
۷۱	مدل مقررات دولتی
۷۱	نظریه مسیرهای چندگانه
۷۲	نظریه رشد پویا
۷۳	نظریه اختلال در عملکرد اجرایی
۷۳	نظریه دوپامین
۷۴	الگوی بازداری رفتاری
۷۵	فرضیه ژنتیک
۷۵	فرضیه بی نظمی انتقال دهنده عصبی
۷۶	فرضیه آلرژی

۷۶	درمان اختلال ADHD .....
۷۷	رویکردهای رفتاری برای درمان کودکان ADHD .....
۷۸	تقویت مثبت: .....
۷۸	تقویت منفی: .....
۷۹	تنبیه: .....
۷۹	محروم‌سازی: .....
۸۰	دلبستگی .....
۸۰	تعریف دلبستگی: .....
۸۱	ویژگی های کودک دلبسته ایمن: .....
۸۱	ویژگی های دلبستگی دوسوگرا: .....
۸۲	ویژگی های دلبستگی اجتنابی: .....
۸۲	جان بولبی .....
۸۲	مرحله پیش دلبستگی (تولد تا ۶ هفتگی) .....
۸۳	مرحله دلبستگی در حال شکل گیری (۶هفتگی تا ۸-۶ ماهگی) .....
۸۳	مرحله دلبستگی واضح (۸-۶ماهگی تا ۱۸ ماهگی الی ۲ سالگی) .....
۸۳	تشکیل رابطه متقابل (۱۸ ماهگی تا ۲سالگی و بعد از آن) .....
۸۴	نظریه روان تحلیل گری .....
۸۶	نظریه اریکسون .....
۸۷	هارلو .....
۸۸	نظریه رفتارگرایی .....
۸۸	دیدگاه کردارشناسی .....

- ۹۰ ..... نظریه یادگیری اجتماعی
- ۹۰ ..... نظریه روان شناسی شناختی
- ۹۱ ..... الگوهای دلبستگی
- ۹۱ ..... دلبسته ایمن :
- ۹۲ ..... دلبسته نایمن / اجتنابی :
- ۹۲ ..... دلبستگی مضطرب / دو سوگرا:
- ۹۳ ..... دلبستگی پناهگاهی امن را برای فرد مهیا می کند.
- ۹۴ ..... ثبات و پویایی الگوهای دلبستگی
- ۹۶ ..... سبک های دلبستگی در کودکان
- ۹۸ ..... ثبات دلبستگی در بزرگسالی
- ۱۰۲ ..... ارزیابی ایمنی دلبستگی
- ۱۰۴ ..... دلبستگی ایمن :
- ۱۰۴ ..... دلبستگی دوری جو:
- ۱۰۵ ..... دلبستگی مقاوم:
- ۱۰۵ ..... دلبستگی آشفته / سردرگم:
- ۱۰۵ ..... فرهنگ و دلبستگی
- ۱۰۹ ..... نظریه دلبستگی = دیدگاهی القاط نگر
- ۱۱۰ ..... تفاوت الگوهای فعال درونی و دلبستگی
- ۱۱۳ ..... مبانی نظری پیشرفت تحصیلی
- ۱۱۴ ..... معیارهای پیشرفت تحصیلی
- ۱۱۵ ..... عناصر پیشرفت تحصیلی

- عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی ۱۱۷
- فصل سوم ۱۱۹**
- علل بی انضباطی در دانش آموزان و راهکارهای پیشگیری از آن ۱۱۹**
- علل عمده بی انضباطی را می توان به سه دسته تقسیم کرد: ۱۲۰
- الف- علل روانی ۱۲۰
- ب- علل جسمانی ۱۲۲
- ج- علل اجتماعی ۱۲۲
- سایر علل بی انضباطی ۱۲۳
- عدم توجه به نیازها و شخصیت دانش آموزان ۱۲۳
- روشن نبودن قوانین، مقررات و تکالیف ۱۲۳
- وجود قوانین، مقررات و معیارهای انضباطی نامناسب ۱۲۴
- رعایت نکردن عدالت و به وجود آوردن تبعیض ۱۲۴
- اعمال تنبیهات و مجازات های بی جا و نامناسب ۱۲۴
- عدم تناسب تشویق و تنبیه و رفتار فرد ۱۲۴
- عدم علاقه فرد به تحصیل و درس ۱۲۵
- مشکلات جسمانی و روانی ۱۲۵
- مشکلات اقتصادی و مالی ۱۲۵
- اختلال در خانواده ۱۲۶
- شرایط فیزیکی مدرسه ۱۲۶
- جو مدرسه ۱۲۷
- روابط مدیر، معلم و دانش آموزان ۱۲۷

- ۱۲۸ ..... فعالیت‌ها و کارها و فعالیت‌ها
- ۱۲۹ ..... استثنائی بودن دانش‌آموز
- ۱۲۹ ..... احساس شکست
- ۱۳۰ ..... چگونه با دانش‌آموزان بی‌انضباط برخورد کنیم
- ۱۳۰ ..... پیشنهادهایی برای جلوگیری از ایجاد مسائل انضباطی
- ۱۳۳ ..... نتیجه‌گیری :
- ۱۳۵ ..... منابع

مقدمه

تربیت فرزندان در کانون خانواده و مدرسه سالم مهم‌ترین عامل در رشد سالم کودکان می‌باشد. ارتباط خانواده و مدرسه از جمله موارد مهمی است که سال‌ها نظر صاحب‌نظران و متخصصان تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده است. خانواده نخستین پایگاهی است که پیوند بین کودک و محیط اطراف او را به وجود می‌آورد. کودک در خانواده پندارهای اولیه را درباره‌ی جهان فرامی‌گیرد (سیف، ۱۳۸۷). هر خانواده‌ای شیوه‌های خاصی را در تربیت فردی و اجتماعی فرزندان خویشتن به کار می‌گیرد. این شیوه‌ها که شیوه‌های فرزندپروری نامیده می‌شود، متأثر از عوامل مختلف از جمله عوامل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و غیره می‌باشد. سبک‌های دلبستگی که در چارچوب رابطه کودک - مادر شکل گرفته و استقرار می‌یابد، روش‌های مواجهه فرد با موقعیت‌های تنیدگی‌زا (با توجه به سبک‌های دلبستگی فرد) بسیار مهم است و سبک‌های دلبستگی به دلبستگی ایمن و نایمن (دوسوگرا-اجتنابی) تقسیم می‌شوند. رابطه مادر و کودک مهم‌ترین اصلی است که در رشد شخصیت انسان مورد تاکید اکثر روانشناسان قرار گرفته‌اند. رابطه عاطفی میان مادر و نوزاد به روابط اجتماعی کودک در آینده شکل خواهد داد و نحوه برخورد مادر با کودک و شیوه فرزند پروری وی در چگونگی اجتماعی شدن و کسب مهارت‌های اجتماعی فرزند تاثیر بسزا دارد در واقع دلبستگی بین مادر و کودک شالوده اجتماعی شدن کودک در سالهای بعدی را فراهم می‌کند. این پیوند در رشد سالم کودک امری جدی، گسترده و فوق‌العاده مهم است (ماسن، ۱۳۷۴). در نظریه دلبستگی بالبی، اعتقاد بر این است که همه‌ی کودکان بهنجار احساس دلبستگی پیدا می‌کنند و دلبستگی شالوده رشد عاطفی و اجتماعی سالم در دوران بزرگسالی را پی‌ریزی می‌کند دلبستگی ایمن، عملکرد و شایستگی را در روابط

بین فردی تسهیل می کند (هیبتی، ۱۳۸۱). نظریه دلبستگی بر این باور است که دلبستگی پیوندی جهان شمول است و در تمام انسانها وجود دارد (هرگنهان، ۱۳۸۵). مهمترین خصوصیت نظریه دلبستگی بالبی اشاره به اثرات بلند مدت تمرینات مرتبط با دلبستگی است. کار بالبی با بزرگسالان نیز نشان از این دارد که سبکهای دلبستگی دوران کودکی با زندگی بزرگسالی نیز ادامه می یابد (خوشابی و همکاران، ۱۳۸۶). دلبستگی منجر به ساخت یک چهارچوب و سازمان می شود و همه اطلاعات مربوط به دلبستگی در این چهارچوب قرار می گیرد و از این صافی عبور می کنند (رابینسون، ۲۰۰۱).

یکی از عوامل مهم که معلمان، مدیران و سیاستگذاران آموزش و پرورش به عنوان موضوعی ضروری به آن توجه دارند شیوه مدیریت کلاس است، این موضوع اساسی-ترین مبحث در کیفیت آموزش محسوب میشود. مدیریت کلاس به نوعی هدایت افراد در جهت اهداف خاص و معینی است، که خود شامل مهارت مدیر یا معلم آموزشدهنده در سه جنبه انسانی، فنی و ادراکی است (سیدعباس زاده، ۱۳۸۶). به عبارت دیگر، مدیریت کلاس درس، به معنای رهبری دانشآموزان از طریق طراحی، سازماندهی منابع، فعالیتها و محیط کلاس است که با هدف ارتقاء کارایی کلاس درس و در نهایت افزایش مهارتهای تحصیلی و زندگی شخصی دانشآموزان انجام میپذیرد (رنجبر، ۱۳۹۱). در برخی از کلاسها معلم دستورالعمل هایی را به دانشآموزان میدهد و میخواهد که شاگردان به صورت دقیق و عینی آنها را اجرا کنند، در برخی دیگر از سبکهای مدیریتی معلم به عنوان راهنما و تسهیلگر عمل میکند. در بعضی دیگر از کلاسها، همکاری جمعی و اشتراک بین شاگرد و معلم وجود دارد. در کلاسهای نوع اول که بیان شد کلاس به سبک معلممدار است و دانشآموز به مباحث موجود در کتابها دسترسی پیدا میکند، در کلاس نوع دوم که بر روابط متقابل و حرمت جمعی تمرکز دارد، شاگردان به ساختن دانش در ذهن دست مییابند (ایورتسون و راندولف^۱، ۱۹۹۵). ولفگانگ^۲ و گلیکمن^۳

1-Evertson & Randolph

2-Wolfgang

3-Glickman

(1986) سه سبک مدیریتی از کلاس درس ارائه دادند که شامل: رویکرد مداخله‌گرایانه¹، رویکرد تعامل‌گرایانه² و رویکرد غیرمداخله‌گرایانه³ است. در این پیوستار با عبور از طیف مداخله‌گرایی به سمت غیرمداخله‌گرایی، میزان کنترل‌کلاس و دانش‌آموز کمتر؛ مشارکت و مسئولیت دانش‌آموز در کلاس درس بیشتر است (عالی و امین یزدی، 1387). هر کدام از رویکردهای کلاس درس به نحوی بر شیوه رفتار و تمایلات دانش‌آموزان تأثیر دارد. کلاسهای درسی که تحت عنوان رویکرد غیرمداخله‌گر هدایت میشوند

اختلال یادگیری یک وضعیت است که در آن فرد دشواری‌ها و مشکلاتی در فرایند یادگیری و استفاده از مهارت‌های تحصیلی یا عمومی دارد. این مشکلات ممکن است در حوزه‌های مختلفی از جمله خواندن، نوشتن، حساب کردن، تفکر ریاضی، استفاده از زبان، توجه، حافظه و تنظیم رفتاری بروز کند. اختلال یادگیری معمولاً در دوران کودکی شروع می‌شود و ممکن است تا دوران بزرگسالی ادامه یابد. این اختلال ممکن است به صورت عمومی باشد (مشکلات در چندین حوزه) یا محدود به یک مهارت خاص باشد. برخی از اختلالات یادگیری شناخته شده عبارتند از

اختلال خواندن (دیس‌لکسیا)، اختلال نوشتن (دیس‌گرافی)، اختلال در حساب کردن (دیس‌کالکولی)، اختلال در توجه (اختلال نقص توجه/بیش‌فعالی) و اختلال در تفکر ریاضی. اختلال یادگیری نیاز به ارزیابی توسط متخصصان مربوطه دارد تا تشخیص داده شود و راه‌های مداخله و پشتیبانی مناسب برای فرد تعیین شود. این مداخله‌ها معمولاً شامل استراتژی‌ها، تمرینات و روش‌های آموزشی خاصی است که به فرد کمک می‌کند با مشکلات خود در یادگیری بهتر مقابله کند و مهارت‌های لازم را بهبود بخشد.

اختلال یادگیری می‌تواند تأثیرات قابل توجهی بر عملکرد تحصیلی فرد داشته باشد. ممکن است این اختلال باعث شود که فرد دچار مشکلاتی در مدرسه یا دانشگاه شود و با

1-Interventionist

2-Interactionist

3-Non – interventioinist